

Bölüm 10

BATMAN ÖRNEĞİNDE GÖÇÜN KENTLEŞME ÜZERİNDEKİ EKONOMİK ETKİLERİ¹

Şafak KAYPAK²
Muzaffer BİMAY³

GİRİŞ

İnsanlığın ortaya çıkmasından bu yana toplumların en önemli ve değişmez gündem konularından birisi olan göç olgusu, hemen her dönemde etki ve sonuçlarıyla güncelliğini korumakta; mekânsal bir değişikliğin yanında, maddi ve manevi tüm değerlerin etkileşimine neden olmaktadır. Ülkemizde özellikle 1950'lerden itibaren gerçekleşen kırsal alanlardan kentlere yapılan iç göçlerin yanında zaman zaman dış göçlerde yaşanmış ve bu göçler sonucunda kentlerin yapısı önemli ölçüde değişmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında henüz küçük bir köy olan Batman'ın, günümüzde büyükşehir olmaya aday bir kent haline gelmesi de söz konusu iç ve dış göçler sonucunda gerçekleşmiştir. 1940'lı yıllardan itibaren keşfedilen petrol yatakları sonucu kırdan kente oluşan iç göç dalgaları, 1989-1996 yılları arasında tırmanan terör olayları nedeniyle yaşanan köy boşaltmaları ve kentten kaçmalar ile Batman, önemli ölçüde hem göç alan ve hem göç veren bir yer haline gelmiştir. Üç bölümden oluşan çalışmada genel olarak kavramsal çerçeve açıklandıktan sonra Batman ili özelinde yapılan iç ve dış göçlerin kentleşme üzerindeki ekonomik etkileri incelenmiş ve elde edilen veriler ışığında öneriler geliştirilmiştir. Sonuçta gerek teorik bilgiler gerekse saha çalışmasından elde edilen veriler dikkate alınarak bir takım değerlendirme ve öneriler geliştirilmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramsal çerçeve içerisinde göçlerin anlaşılmasında önemli bir yeri olan göç ve kentleşme kavramları, göç türleri ve nedenleri, açıklanmaya çalışılmaktadır.

Göç ve Kentleşme

Bir toplumsal olgu olarak göç, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir kısmını geçirmek üzere, tamamen yahut geçici bir süre için ki-

¹ Bu çalışma, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında 25 Mart 2019 tarihinde kabul edilen yayınlanmamış doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

² Prof. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, skaypak @gmail.com.

³ Öğr. Gör. Dr., Batman Üniversitesi, muzafferbimay @gmail.com.

Sonuç olarak, Batman'a gelen göçlerin tamamen durdurulması veya azaltılması mümkün görünmese de, bu konuda alınacak bazı tedbirlerle kentleşme süreci üzerindeki ekonomik etkileri azaltılabilecektir. Buna göre; Valilik ve yerel yönetim birimleri arasında ortak göç politikası oluşturulması ve göçlerin kentleşme süreci üzerindeki ekonomik etkilerine yönelik yerel yönetimlerin yetkileri arttırılarak popülist karar vermekten ve ayrımcılıktan uzak bir bakış açısıyla hizmet edilmesi, ötekileşmeyi ve ötekileştirmeyi tetikleyen tüm kanalların kapatılması gerekir. Batman'ın yerel yönetim statüsünün değiştirilerek büyükşehir belediyesi statüsü verilmesi ve Batman'a bağlı tüm kırsal kesimden sorumlu belediye yönetiminin kamu hizmeti ve yatırımları hızlı, etkin ve verimli bir şekilde sağlaması gerekir.

Kent yönetişimi mantığı çerçevesinde belediyelerin imar düzenlemelerinin kentin ve çevrenin koşullarına uygun oluşturulmalı, kent yerleşim planının derhal gözden geçirilerek göçlere uyumlu hale getirilmesi, alüvyon zeminli, deprem riskli alanlara yoğunlaşan, yeşil alanlardan yoksun, her biri diğerinden farklı katlara sahip çok katlı binaların durumu 21. yüzyılın yerel sorunları için BM'nin aldığı Yerel Gündem 21 projesinin sürdürülebilir bir kent uygulamasına uygun hale getirilmelidir. GAP ve DİKA gibi kurum ve kuruluşların projelerinin siyasi ranttan uzak sonuçlandırıcı ve göçleri önleyici ya da göç sonrası uyumu sağlayıcı projeleri hayata geçirilmesi ve Kent Konseyinin görüşlerinin bağlayıcı hale getirilmesi gerekir. Göç veren kırsal alanlara kamu yatırım ve hizmetlerinin ulaştırılması ve eksik kalan yatırımların tamamlanması gerekir. Buna bağlı olarak istihdam olanakları yaratarak nüfusun geri dönüşlerinin sağlanması ve gelir dağılımı adaletsizliğin ortadan kaldırılmasına yönelik adımlar atılması gerekir.

KAYNAKLAR

1. Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Nobel Yayınları.
2. Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
3. Alaeddinoğlu, F. (2010). "Batman Şehri, Fonksiyonel Özellikleri ve Başlıca Sorunları". *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt:15, Sayı:24,19-42.
4. Arsenaull, N. (2011). *Understanding Migration Curriculum Resources for the Classroom*, Revised Edition, The University of Texas, at Austin. <https://repositories.lib.utexas.edu/bitstream/handle/2152/24542/Migration.pdf?sequence=3> (Erişim Tarihi:02.03.2019).
5. Bal, H., Aygül, H. H., Oğuz, Zekâvet N. ve Uysal M. T. (2012). "Göçle Gelenlerin Toplumsal Sorunları(Isparta Örneği)", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2012, Sayı:27, 191-210.
6. Bulut, Y. ve Eraldemir, Z. (2015). "Göç Olgusunun Farklı Boyutlarıyla Hatay İli İskenderun ve Dörtöyl İlçeleri Ölçeğinde İncelenmesi". (Ed.: Yakup Bulut), "*Uluslararası Göç ve Mülteci Sorunun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü*", Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
7. Çağlayan, S. (2006). "Göç Kuramları, Göç Ve Göçmen İlişkisi". *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, Sayı 17, 67-91.
8. Çiçekli, B. ve Oğuzhan Ö. D.(2013). *Türkiye Koridorunda Yasadışı Göçmenler*, Ankara: Karınca Yayınları.

9. Çoban, Ö., E., Dilek, S. ve Harman, S. (2017). "Batman İlinde Turizm Gelişiminin Değerlendirilmesi". *International Journal Of Social Science* Doi Number: 56, 437-455.
10. Durugönül, E. (1997). "Sosyal Değişme, Göç ve Sosyal Hareketler". *II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiriler Kitabı(Mersin-Kasım1996)*, Ankara: DİE (Yayın No: 2046) ve Sosyoloji Derneği (Yayın No: 5) Ortak Yayını, 95-100.
11. Erdoğan, M. (2015). "Türkiye'ye Kitlemel Göçlerde Son Dalga: Suriyeliler". *Türkiye'nin Göç Tarihi-14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*. (Ed.:Murat Erdoğan-Ayhan Kaya), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 315-347.
12. Es, M. ve Ateş, H. (2004). "Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. Sayı:48, İ.Ü.İ.F. Yayını, 205-248.
13. Evliya Çelebi (2013). Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi (Haz. Seyit Ali Karahan, Yücel Dağlı). 1. Cilt 2. Kitap, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 137-138.
14. Faist, T. (2003). Uluslararası Göç ve Ulusal Toplumsal Alanlar. (Çev:Azat Zana Gündoğan ve Can Acar), Ankara: Bağlam Yayınları.
15. Fichter, J. (1990). Sosyoloji Nedir?(Çev:Nilgün Çelebi). Konya:Selçuk Üniversitesi Yayını.
16. Gündüz, M. ve Yetim, N. (1997). "Terör ve Göç", Toplum ve Göç". *II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiriler Kitabı(Mersin-Kasım1996)*, Ankara: DİE (Yayın No: 2046) ve Sosyoloji Derneği (Yayın No: 5) Ortak Yayını, 109-116.
17. İçduygu, A. (2015). "Türkiye'ye Yönelen Düzensiz Göç Dalgaları İçinde "Transit Göç". *Türkiye'nin Göç Tarihi-14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*. (Ed.: M.Murat Erdoğan-Ayhan Kaya), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 277-294.
18. İçduygu, A. ve Ünal T. (1998). "Türkiye'de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri". (Ed.:Ahmet İçduygu ve Diğerleri). *Türkiye'de İçgöç*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, 38-55.
19. İçduygu, A., Sirkeci, İ. ve Aydıngün İ. (1998), "Türkiye'de İç Göç ve İçgöçün İşçi Hareketine Etkisi", (Ed.: Ahmet İçduygu ve Diğerleri). *Türkiye'de İçgöç*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay, 207-244.
20. İspir, E. (1982). *Kentleşme, Metropolitan Alan ve Yönetimi*. Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.
21. Jacobsen, Joyce P. and Levin, L. M. (2000). "The Effects of Internal Migration on the Relative Economic Status of Women and Men". *Journal of Socio-Economics*, 29 (2000), pp.291-304, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1053535700000755>. (Erişim Tarihi:05.04.2019).
22. Singh, J., Yadav, H. and Smarandache, F. (2009). "Structural Dynamics of Various Causes of Migration in Jaipur". (Ed.Rajesh Singh, Jayant Singh and Florentin Smarandache), *Studies in Statistical Inference, Sampling Techniques and Demography*, ProQuest Information & Learning, USA, s. 44-62 <https://archive.org/details/StructuralDynamics>. (Erişim Tarihi:06.03.2019).
23. Karpat, K. H. (2013). *Osmanlıdan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
24. Kartal, S. K. (1983) "Kentleşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt-16, Sayı-4, (Aralık-1983), 92-110.
25. Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). "Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği", *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 84-110.
26. Kaypak, Ş. (2016), "Kentsel Bir sorun Olarak Kentsel Güvenlik", *ASOSJOURNAL Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 33, 35-50
27. Kaypak,Ş., Bimay, M. ve Yılmaz, V. (2017). "Uluslararası Göç ve Mülteci Sorunlarının Çözümünde Yerel Yönetimlerin Rolü: Batman Örneği", *Kaysem 11/ Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu, (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)*, Bildiri Kitabı, Elazığ.1179-1194.
28. Kaypak ve Bimay M. (2016). "Suriye'den Göçün Kente Yansımaları: Batmandaki Suriyeli Mülteciler Örneğinde". 4. Uluslararası Kentsel ve Çevresel Politikalar Kongresi 20-22 Ekim 2016 Bildiri Kitabı, (429-448), (Ed: Y. Şahin, O. Aslantürk ve V. Armağan), İstanbul.
29. Keleş, R. (1998), *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, İmge Kitabevi, Ankara

Maliye ve Kamu Yönetimi Araştırmaları

30. Keleş, R. (2010). *Kentleşme Politikası*, Ankara: İmge Kitabevi.
31. Kıray, M. B. (1998). *Kentleşme Yazıları*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
32. King, R. (2012). "Theories and Typologies of Migration: an overview and a primer published", (Ed.: Erica Righard), *published by Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare (MIM) Malmö University, Sweden.*
33. Lewis, G. J. (1982). "*Human Migration: A Geographical Perspective*". New York: St. Martin's Press.
34. Özer, İ. (2004), *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Bursa, Ekin Kitabevi.
35. Paas, T., Eamest, R., Room, M., Selliov, R., Jurgenson, A. and Masso, J.(2002). "Labour Flexibility and Migration in the EU Eastward Enlargement Context: The Case of Baltic States", *Ezoneplus Working Paper*, No: 11, https://www.econstor.eu/bitstream/10419/22127/1/ezoneplus_wp_eleven.pdf (Erişim Tarihi:05.04.2019).
36. Petersen, W. (1958), "A General Typology of Migration", *American Sociological Review*, No.3, s. 256-266.
37. Rogers, A. "A Regression Analysis of Interregional Migration in California", *The Review of Economics and Statistics*, *The Review of Economics and Statistics*. Vol. 49, No. 2 (May, 1967), 262-267. https://www.jstor.org/stable/1928234?seq=1#page_scan_tab_contents. (Erişim Tarihi: 06.03.2019)
38. Sezal, İ. (1992). *Şehirleşme*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
39. Şeref Han (1990). *Şerefname (Kürt Tarihi)*. (Çev.: M. Emin Bozarıslan), İstanbul: Hasat Yayınları.
40. Tekeli, İ. (2015). *Kent, Kent Hakları, Kentleşme, Kentsel Dönüşüm*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
41. Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
42. Tuncel, M. (1992). *İslam Ansiklopedisi*, Cilt.5, İstanbul: TDV Yayınları.
43. Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (1998). *Beşeri Coğrafya; İnsan, Kültür, Mekân*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
44. Ünalın, T. (1998). "Türkiye'de İç Göçe İlişkin Veri Kaynaklarının Değerlendirilmesi". (Der.: Ahmet İcduygu ve Diğerleri), *Türkiye'de İçgöç*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
45. Üner, S. (1972), *Nüfusbilim Sözlüğü*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
46. Wirth, L. (2002). "Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme". (Der. ve Çev.: Aytın Alkan ve Bülent Duru), *20. Yüzyıl Kenti, İmge Yayınevi*, Ankara, 77-106.
47. Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
48. Yılmaz, V. ve Karakaya, S. (2019). İç Göçün Nedenleri ve Sonuçlarının Analizi. *İşletme ve Yönetim Araştırmaları 1* (Ed.:M. Fedai Çavuş),Akademisyen Kitabevi, 87-108
49. <http://www.batman.bel.tr/>, (Erişim tarihi: 08.06.2019)
50. <http://www.batman.gov.tr>, (Erişim tarihi: 19.04.2019)
51. <http://www.tuik.gov.tr/>, (Erişim tarihi:22.03.2019).